દફએ મુશકેલાત

લખનાર—અએન.

છપાવી પ્રગટ કરનાર
એદલજી ધનજી કાબા.
અમરેલી–કાઠીયાવાડ

મુંહસે દાઅવા હએ કે, હમ આલે નબીકે હેં મોહીબ,
ઇમ્તેહાનુંમેં મગર લગઝીશેં ખાને વાલે.

વકફ.

દફએ મુશકેલાત

લખનાર—અએન.

છપાવી પ્રગટ કરનાર
એદલજી ધનજી કાબા.
અમરેલી–કાઠીયાવાડ

મુંહસે દાઅવા હએ કે, હમ આલે નબીકે હેં મોહીબ,
ઇમ્તેહાનુંમેં મગર લગઝીશેં ખાને વાલે.

વકેફ.

realpatidar.com

દફએ મુશકેલાત

ગઝબ હૈ રોઝે રોશનકા શબે દૈજુર હો જાના !
ચમકના કુફ્રકા ! ઇસલામકા કાફૂર હો જાના !

લખનાર

'મુસા જાફર મુમણ.

કચ્છ—મુંદરા.

છપાવી પ્રગટ કરનાર

એદલજી ધનજી કામા.

અધિપતિ " નુરે હીદાયત "

અમરેલી—કાઠીયાવાડ

ઈ. સ. ૧૯૨૦ પ્રત ૫૦૦ આવૃતી પહેલી

ધી અરૂણોદય પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ—અમરેલીમાં ધારસી ડાહ્યાભાઇએ માલેકને માટે છાપ્યું. તા. ૨૦—૨—૧૯૨૦

વકફ

સદ્દાએ હક.

લે સાકી અબ હમ જાતે હૈં
ઇસ પરચેકે છપાતે હૈં

ઇસકો હમ તકસીમ કરેંગે
જો માંગેગા ઉસકો દેંગે

લાખું હાથ બટેગા છપકર
ઇસકી ધુમ મચેગી ઘર ઘર

ઇસમેં હૈ વોહ માલ મસાલા
ખુશ હો જાયેગા પઢને વાલા

ઇસકા હર મઝમું હૈ સચ્ચા
ઇસકો પઢેગા બચ્ચા બચ્ચા

હમને સબ સચમુચ લીખા હૈ
ઝુઠસે હમકો મતલબ કયા હૈ

જો ઝી ફહેમ ઉસે દેખેગા
હમકો દાદ વોહ બેશક દેગા

હાસીદકા કુછ ઝીક નહિ હૈ
હમકો ઉસકી ફીક નહિ હૈ

પ્રસ્તાવના.

બિસ્મિલ્લા હિર્રરહમા નિર્રરહીમ.

નહમદોહુ વ નોસલ્લી અલા રસુલેહિલ કરીમ. ખુદાવંદે તઆલાની તાઅરીફ અને હઝરત રસુલે પાક ઉપરે દુરૂદો સલામની બાઅદ, આએ ન્હાનકડો રીસાલો સુજ્ઞ વાંચકોની શેવામાં રૂજુ કરતાં પ્રસ્તાવના રૂપી થોડાક બોલો વાંચકોની શેવામાં વિદીત કરીશ.

પ્રિય વાંચકો ! ચાલુ ઝમાનામાં પુસ્તકો લખવાનો અને વાંચવાનો શોખ દીન પ્રતિદીન વધતો જોવામાં આવે છે અને તે નિમીતે જાહેર લેખકોની સંખ્યા પણ વધતીજ જણાય છે. કેટલાકો સાહિત્ય સેવા બજાવી રહ્યા છે, કેટલાકો દેશોન્નતી વાસ્તે કોશેશ કરી રહેલા જણાય છે, જ્યારે કેટલાકો કોમી શેવા અર્થે બહાર પડતાં જોવામાં આવે છે. તેમજ ચાલુ સમયમાં ધાર્મિક વિષયો ચર્ચવાની દરેકને સંપુર્ણ છુટ હોતાં, કેટલાકો ધાર્મિક વિષયોમાંજ મચ્યા અને મંડયા રહે છે.

ખોજા કોમમાંથી પણ સમય અનુસાર જાહેર લેખકો બહાર પડતા રહે છે, એ ખુશી થવા જેવું છે. ખોજાઓની આગા[illegible]ની ઇસમાઇલી કોમમાંથી પણ ટુંક મુદતમાં ઘણાઓ લેખકો તરીકે બહાર પડયા છે. એટલુંજ નહીં પણ, તેઓમાંથી " ઇસમાઇલી સાહિત્ય ઉત્તેજક મંડળ " ના નામથી એક સંસ્થા પણ ઉભી

થવા પામી છે, અને તેના તરફથી પોતાની કોમના લેખકોને સંપુર્ણ હિતે ઉત્તેજન અપાતું રહે છે, જે અલબતા વખાણવા પાત્ર છે. મજકુર મંડળના લેખકો ઘણે ભાગે ઇસમાઇલી ધર્મની શેવા બજાવવાને કોશેશ કરી રહેલા જોવામાં આવે છે; જો કે ઘણા વર્ષો પુર્વે ઇસમાઇલી–આગાખાની કોમ પોતાના ધાર્મિક સિદ્ધાંતો બહાર ન જવા પામે, તેના માટે બહુ કાળજીમંદ રહેતી; બલ્કે પોતાનાં ધર્મને 'સતપંથ' તરીકે ગુપ્ત રહેલુંજ જોવા માંગતી હતી. પણ હાલ થોડાક વર્ષો થયા ઇસમાઇલી લેખકો પોતાના ધર્મને માસીકો અને પુસ્તકો દ્વારા પ્રસિધ્ધીમાં લાવવા લાગ્યા છે, એટલુંજ નહી, પણ વાદવિવાદના અખાડામાં પણ ઉતરવા લાગ્યા છે. (અત્રે એટલું જણાવવું અસ્થાને નહી ગણાએ કે, ઇસમાઇલી ધર્મ સિધ્ધાંતો (અકાયદો) તેમજ ધાર્મિક ક્રીયાઓ પહેલ વહેલે જાહેરમાં લાવવાનો સાહસ મી૦ કાબા વી૦ લેખકો તરફથીજ થયેલ છે. ઘણે ભાગે મી૦ કાબાની કોશેસોનુંજ પરિણામ છે)

કેટલાક ઇસમાઇલી–આગાખાની લેખકો તરફથી જે ધાર્મિક સિદ્ધાંતો અને નિજ ધર્મની પુષ્ટીમાં જે જે પ્રમાણો બહાર પડતાં આવે છે તે તપાસતાં ઘણોજ ગુંચવણ ભરેલો મામલો થઇ પડયેલ છે. કોઇ ઠેકાણે હિંદુશાસ્ત્રોને માન્ય રાખવામાં આવે છે. કોઇ ઠેકાણે જ્ઞાનો (ઇસમાઇલી સતપંથ શાસ્ત્રો) નેજ મુખ્ય આધાર ભુત ગણવામાં આવે છે. કોઇ ઠેકાણે શાએરો (કવીયો) નાં બોલોને વધુ વજન લાગુ પાડતા જણાય છે, તો કોઇ ઠેકાણે ઇસલામી સાહેબનો પાક કુરઆનને શરીફની આયતો અને હદીસોના દાખ

લાઓ આપતા જણાય છે. એટલુંજ નહીં પણ કોઇ ઠેકાણે તો
ફકત પાક કુરાને શરીફનેજ માન્ય રાખે છે અને હદીસોને કબુલ
નથી રાખતા. (જો કે તેજ લખાણોમાં પોતાના મતને મજબુ-
તાઇ આપવા સારૂ હદીસોનો આધાર લીયે છે !) અને તેવા
સિદ્ધાંતોમાં પણ પોતાને મનગમતા અર્થના અનર્થો કરી, ગમે
તેમ લખ્યા જાએ છે. જે જે ગૃહસ્થોએ ઇસમાઇલી લેખકોનાં લ-
ખાણો વાંચી જોયા છે તેઓ પાસે મજકુર બાબતો અજાની નથી
તેમજ ભાવાર્થ લખવામાં પણ કમાલ કરી રહ્યા છે (!) દાખલા
તરીકે " અલી અલ્લાહમે હએ ઇસરારે મસ્તાં " એવી રીતની
એક શેઅરની કડી " રોઝેતુસ્શોહદા " નામની કીતાબમાં છે જેનો
ભાવાર્થ એક ઇસમાઇલી લેખક જણાવે છે કે " અલીને અલ્લાહ
કહેવામાં મસ્ત પ્રેમીઓનો મહાન ભેદ છે " એવા ઘણા દાખલા
મારી નજર સામે તરી રહ્યા છે, જ્યારે એક સાદા અને
સ્હેલા વાકયનો એવો અર્થ ! ત્યારે પાક કુરાને શરીફ અને હદી
સોના વાકયોમાં કેવી રીતે વર્તવામાં આવતું હશે ?! તો એવા
ગડબડ ગોટાળાને લીધે પબ્લીકને બહુજ ગુંચવાડામાં નાખી આવે
છે અને તેઓનો ખરો એઅતેકાદ શો છે ? તે જાણવાના માટે
પબ્લીક શંકાઓમાં પડી જાય છે જેથી પબ્લીક તરફથી તેવા
લેખકોને પ્રશ્નો પણ પુછાતા રહે છે. હમણાજ " જીમ " નામના
કોઇ ગ્રહસ્થે મી૦ વરતેજને પુછેલ ત્રેપન સવાલોને લગતું પેમ્ફલેટ
મારા હાથમાં આવવા પામ્યું છે. ઉપરાંત " મીમ " ના તખ-
લ્લુસથી કોઇએ મી૦ ચુનારાને, અને ' અયેન ' ના તખલ્લુસથી
મી૦ હુદાને કોઇએ સવાલો પુછાવેલ છે એવું લખાણ " ઇસમા૦

ઉદ્દી સતપંથ પ્રકાશ ” નામના માસીકથી જણાઈ આવે છે. ઉપરાંત પોતે ઇસલામીઓનો દાવો કરવા છતાં કેટલેક ઠેકાણે ખુલ્લે ખુલ્લા ઇસલામી અકાયદોથી વિરૂદ્ધ અકાયદો જણાવતા રહે છે, અજાએબ જેવું છે કે તે પ્રત્યે ઇસલામીઓનું લક્ષ ખેંચાતુ નથી!

મજકુર ઇસમાઇલી લેખકો તરફથી વાદવીવાદના પુસ્તકો પણ અવારનવાર બહાર પડતાં જોવામાં આવે છે, જેમાં વિરોધીઓનો રદ પ્રગટ કરવામાં આવે છે. પણ તેવા લેખોમાં એક જાહેર લેખક તરીકેની મર્યાદાનો સરીયામ ભંગ કરતા જોવામાં આવે છે. ભાષાની લગામ હાથથી છોડી દેતા જણાય છે. એવી ગલીચ અને આંકરી ભાષામાં લખાણો કર્યા કરે છે, કે જે ઉપરે સમજુ વર્ગને અફસોસી કરવી પડે છે. તેઓની કોમમાંનાજ કેટલાક સમજુઓ મજકુર લેખકોના લખાણોને આકરાં પડતાં જણાવી રહ્યાં છે. અને એવા પુસ્તકોના નામોમાં કેટલાકના નામો પણ એવા ટાઇટલવાળા જણાય છે કે બસ! દાખલા તરીકે “ પીરુ રીને ફટકો–દોઆના દુશમનને ઝટકો ” તથા “ કાબાનું ઠેકાણે આવેલું ભેજું ” ઉપરાંત “ ઇસમાઇલી ચાબુક ” અને વળી હાલમાં “ ચુનારાનો ચાબુક ” છપાવનાર છે. વી૦ વી૦ તો એવા પુસ્તકોથી અને એવા એવા ટાઇટલોથી તથા એવા આકરા લખાણોથી સમજુ વર્ગમાં તે લખાણો પ્રત્યે, માનની લાગણીથી ન જોવાંમાં આવે એ સ્વભાવિક છે.

જ્યાં સુધી મજકુર લેખકો તરફથી એવા લખાણોનો ફેલાવો બનતાં સુધી પોતાની કોમની અંદરજ રહેવા પામ્યો ત્યાં સુધી

પબ્લીકને તે પ્રત્યે વધુ લક્ષ દોરાવવાનો સબબ રહેતો નહોતો; પણ થોડુંક થયું તેઓએ હવે પોતાના લખાણોનો ફેલાવો પબ્લીકમાં કરવાનો સાહસ માથે ઉપાડી લીધો છે, જેના પહેલા પગથીઆ તરીકે " ઇમામે મોજુદ " અને " મુસફીલાત " નામના બે પેમ્ફલેટો પ્રગટ કરીને તે પબ્લીકમાં વહેંચવામા આવ્યા છે. તો એક પબ્લીકની મતા તરીકે આએ અહના સેવકનું લક્ષ તે પ્રત્યે ખેંચાયું, અને જે ઉપરથી બેઉ પેમ્ફલેટોની તપાસ કરવાની અગત્યતા જણાઇ. " ઇમામે મવજુદ " ની તપાસના પરીણામ રૂપે કેટલાક પૃષ્ટો તૈયાર કરવામાં આવ્યાં, પણ એટલામાં મજકુર પેમ્ફલેટના રદમાં બીજાઓ તરફથી કોશીશ કરવામાં આવે છે એવા સમાચાર રોથી, તેમજ મી૦ જાનમોહમદ ઝીણા તરફથી પણ ' રદે ઇમામે મવજુદ ' ની જાહેર ખબર પ્રગટ કરાવવામાં આવ્યાથી, મારા વિચારને આગળ ઉપર મુલતવી રાખી " મુસફેલાત " નામના પેમ્ફલેટની તપાસ કરવાની જરૂર જણાઇ. જે ઉપરથી મજકુર પેમ્ફલેટની તપાસ અને તે ઉપરથી મને જે વિચારો સ્ફુરી આવ્યા તે પબ્લીકની સમક્ષ રજુ કરેલ છે. અત્રે એટલું જણાવવું જરૂરી છે કે મી૦ ઉનાવાળા તરફથી મજકુર પેમ્ફલેટમાં હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી પ્રત્યે કેટલીક શંકાઓ પબ્લીક પાસે પેશ કરવામાં આવી છે. અને તેનો આધાર બે ત્રણ કીતાબોના ઉતારા ઉપરે અવલંબી રહયો છે. જો કે જાહેરમાં શંકા સમાધાન કરાવવાનો ઉદ્દેશ બતાવવામાં આવ્યો છે, પણ અંદરખાને તેનો હેતુ શો છે ? તે આએ રિસાલો વાંચ્યા પછી વાંચકોના ધ્યાનમાં આવી જશે. હવે જે રદમાં ક

યમ રહી શકવાના વાસ્તેના પુરાવાઓ બી૦ ઉનાવાળાએ માગ્યા છે તેવા પુરાવાઓ (અઝાદારીની રસમોને લગતા) ઉર્દુ, અરેબીક, ફારસી વી૦ કીતાબોમાં સેંકડો મોજુદ છે. હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીનો વિષય, એ જુનો અને ચર્ચાઇ ગયલો વિષય છે. અને અઝાદારીના હીમાયતીઓએ અઝાદારીની રસમો સાબીત પણ કરી આપી છે. ગુજરાતી ભાષા પણ એવા સાહિત્યથી ખાલી નથી. જેથી લંબાણમાં ન ઉતરતાં ફક્ત બી૦ ઉનાવાળાએ જે સાધનોના પ્રમાણો આપેલ છે તે ઉપરજ તપાસ કરીને તે તપાસને અંગે મજકુર કિતાબોમાંથી જે સાબીતીઓ મળી શકી અને તે ઉપરે જે વિચારો ઉદભવ્યા તે સારાંશ રૂપે વાંચકોની સેવામાં નિવેદન કરેલ છે. અને તેનો તોલ કરવાનું વાંચક વર્ગની મુનસફી ઉપર છોડું છું.

આએ પેમ્ફલેટમાં કયાં પણ વાકય રચનાનો ફેર અથવા ભાષા દોષ કે ભુલ ચાલ જણાય તો સુજ્ઞ જનો કૃપા દ્રષ્ટીથી ક્ષમા કરશો એવું ઇચ્છું છું. મનુષ્ય માત્ર ભુલને પાત્ર છે.

છેવટે મારા જે મિત્રોએ આએ પેમ્ફલેટ છપાવી અને મુફત વહેંચવાના વાસ્તેનો ખર્ચ પોતાના સિરે ઉપાડી લીધો છે તેના વાસ્તે હું તેઓનો અંતઃકરણ પુર્વક આભાર માની પ્રસ્તાવના પુર્ણ કરું છું.

મુંદરા (કચ્છ) તા. ૨૪-૧-૨૦

આપના સેવક
મુસા જાફર.

ભૂમિકા.

ચો કુફ્ર અઝ કાબા બરખીઝદ કુજા માનદ મુસલમાની
ચો ઝુલ્મ અઝ ખાના બરખીઝદ કુજા માનદ નીગેહબાની

અર્થ—જો ઇબાદતખાનામાંજ કુફર થવા માંડે તો પછી મુસલમાની કયાં રહી ? અને જો પોલીસના થાણામાંજ જુલમ થવા માંડે તો પછી સલામતી કયાં રહી ?

એ બાબતની કોઇએ સ્વપ્ને પણ આશા નહિ રાખી હોય કે, ખોજા કોમ, કે જે તેની ઉતપતીના સમયથીજ, હજરત ઇમામ હુસેન અલેહિસ સલામના મુબારક નામ ઉપર પોતાનાં પ્રાણને ફીદા કરતી આવી છે તેમાં એવા પણ લોકો ઉતપંન થશે કે, જે તેના મુબારક નામની લોકોના દીલોમાં ઘર કરી બેઠેલી યાદગીરીને જડમુળથી ઉખેડી નાખવાને પ્રયાસ કરશે ! જ્યારથી મરહુમ આગા હસનઅલીશાહના મુબારક કદમ હીંદુસ્તાનની સરજમીન ઉપર બીરાજમાન થયા, ત્યારથી તો, ખોજા કોમમાં હઝરત ઇમામ હુસેન અલેહિસ સલામના મુબારક નામ ઉપરની ફીદાગીરિ, એક દ્રષ્ટાન્ત રૂપે થઇ પડી છે. ખુદ નામદાર આગાખાન સાહેબો પોતાના સઘળા કુટુંબીઓ તથા મુરીદો સહિત, દર વરસે મોહરમની અઝાદારીમાં સામેલ થતા આવ્યા છે અને તે અઝાદારી માટે તેઓ કાયમ દર વરસે લાખો રપીઆ ખર્ચ કરતા

પણ રહ્યા છે, આ બાબત એટલી બધી જગ જાહેર છે કે, તેના માટે કાંઇપણ શાહદત આપવાની જરૂર રહેતી નથી. ખુદ નામદાર આગાખાનો તથા તેમના ચુસ્ત મુરીદોએ કોર્ટોમાં પ્રતિજ્ઞા ઉપરની જુબાનીઓ આપી, પોતાની હઝરત ઇમામ હુસેન અલેહિસ સલામ પ્રત્યેની શીદાગીરિ તથા તે માટે કરવામાં આવતી અઝાદારીની, ડંકાની ચોટે ખાત્રી કરી આપી છે; એટલુંજ નહિ પણ, તે નામદારની ઇચ્છા તથા અનુકરણથી ખોજા જમાતખાનાઓમાં હઝરત ઇમામ હુસેન અલેહિસ સલામની અઝાદારીના કીસ્સાઓ હજારો લાખો રૂપીયાના ખરચે કચ્છી ભાષા તથા સીંધી હરફોમાં લખાઇ રાખવામાં આવ્યા. તથા તે દર વરસે મોટી અઝાદારી સાથે વંચાતા થયા. અને જેની સાબીતીઓ હજુ પણ ઘણાખરા જમાતખાનાઓમાં મોજુદ છે.

પરંતુ એ એક અસાધારણ બનાવ ખોજા કોમને જોવો પડે છે કે, ઉપર જણાવેલા ખોજાઓની ઓલાદમાંથી અને ઉપર જણાવેલા આગાખાનના મુરીદોમાંથી, કોઇ કોઇ એવા એવા સેવકો ઉતપંન થઇ જવા પામ્યા છે કે, જે હઝરત ઇમામ હુસેન અલેહિસ સલામની અઝાદારીને જડમુળથી ઉખેડી નાખવાને ડંકાની ચોટે મેદાનમાં નીકળી પડયા છે અને એ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી, કે જેના પ્રતાપે ખોજા કોમને ખરા ઇસલામનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે અને જેને લઇ તે પોતાના મઝહબી અર્ધદગ્ધપણાના આરોપથી મુક્ત થતી ચાલી છે તેને પેમ્ફલેટોના શસ્ત્રો વ

તી ધ્રાયલ કરવાને નીકળી પડયા છે. આ પણ એક જમાનાની
બલિહારીજ નહિ તો, બીજું શું કહેવાય ?

હઝરત ઇમામ હુસેન અલેહિસ સલામની અઝાદારી કે, જે
એવી તો આલમગીર ફેલાઇ છે કે, જેવા આલમગીર ફેલાવા વિ-
શેનો બીજો કોઇપણ દાખલો સૃષ્ટિની સપાટી ઉપર મળવો એ
ગુંબજ ઉપર અખરોટ ફેકયા બરાબર છે. જગતના ચાલીસ કરો-
ડ ઇસલામીઓ લગભગ ઘણા મળતાપણા સાથે. તેમજ હીંદુસ્તા-
નના કરોડો હીન્દુઓ વીગેરે પણ, તે ગરીબ મઝલુમની અઝાદારી
પોતાના પ્રાણો પાથરીને કરે છે અને તે એટલે સુધી કે મોટા
મોટા મહારાજાઓ પણ, મોહોરમ માસમાં તે કુદરતએ જોરો જ
દા (હજરત ઇમામ હુસેન અ૦) ની અઝાદારીમાં ખુલ્લે પગે
અને ખુલ્લે માથે રોતા તથા ગમ કરતા જોવામાં આવે છે. જયા
રે એ ઘણોજ ગમગીની ભર્યો દેખાવ છે કે અમારીજ કોમના
લોકો તેની અઝાદારીને મટયામીટ કરવાને અસાધારણ પ્રયાસ ક
રવા લાગ્યા છે. અને તે બનાવ એવો તો શરમ ઉપજાવનારો
છે કે, જેને લઇ સમગ્ર કોમને નીચું જોવું પડે છે; પરંતુ અમો
ભુલતા ન હોઇએ તો, ખોજા કોમમાં હઝરત ઇમામ હુસેન અ૦
ની મહોબત તથા અઝાદારીનો અસર એટલો બધો ફેલાઇ તથા
અસર કરી ગયો છે કે, જેને ઉખેડી નાખવા માગનારા, તેમાં વ
ધુ ફાવી શકયા નથી તેમ ફાવી શકનાર પણ નથી; પરંતુ કોમ
ના સમજુ વર્ગે કીસમતને ભરૂસે નહિ બેશી રહેતાં, તેવા ખાર
જી આન્દોલનનો અટકાવ કરવાની જરૂર છે.

અલબત્તા, અમો એટલું તો જરૂર કહીશું કે, ખોજા કોમ માંના કેટલાક આસામીઓ છુપી રીતે હઝરત ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી નાબુદ કરવાને પ્રયાસ કરી રહ્યા હતા અને હજુ કરવામાં છે, પરંતુ કોઇએ તે કામ જાહેર પેમ્ફલેટ છપાવી કરવાનું હાથ ધર્યું નહિં હતું; પરંતુ આ કામની પહેલ કરવાનો ફાળો મી૦ ઉનાવાળાને ફાળે આવ્યો છે અને તેઓ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝારી અટકાવવાના કાર્યમાં પહેલ કર્યાનું માન ખાટી ગયા છે; પરંતુ કોમના સમજુ બીરાદરો, ખોજા કોમની દીની તથા દુનિયવી ઉન્નતી માટે, તેમના આવા પ્રયાસને ઘણીજ નફરતની દ્રષ્ટિથી જોયા વિના રહેશે નહીં. કેમકે તેઓ, હઝરત ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીના પ્રતાપે કોમને દીની તથા દુનિયવી લાભો મળેલા પ્રત્યક્ષ જોઇ શકયા છે અને હજુ પણ તેજ પ્રયાસથી કોમને દીની તથા દુનિયવી અનેક લાભો મળવાની વકી રાખી બેઠા છે કે, જેમાં તેઓ તદન વ્યાજબી ઉપર છે અને અમોને ખાત્રી છે કે, મી૦ ઉનાવાળાના આ નિર્દય પ્રયાસને સઘળાઓ નફરતની નજરથી જોવા ઉપરાંત, તે પ્રયાસને ન્યાય ભરી હીલચાલથી નિર્બળ બનાવી દેવાને પ્રયત્ન કરવા ચુકશે નહિ અને અમો કોમના ઉમંગી લેખકોને મી૦ મુસા જાફર મુમનની જેમ પવિત્ર પ્રયાસની વિનંતી કરતાં, આટલીજ ટુંક ભૂમિકા ઉપર તેને સમાપ્ત કરીએ છીએ.

લી.

એદલજી ધનજી કાબા

દફએ મુશકેલાત

પ્રિય વાંચકો ! મહાન કૃપાળુ કિરતારે, મનુષ્ય માત્રમાં એવી એક ભલી લાગણી રાખી છે કે, જેના લીધે દરેક મનુષ્ય ઓછા વતા પ્રમાણમાં ઝાલિમ પ્રત્યે તિરસ્કાર, અને મઝલુમ પ્રત્યે દીલ સોઝી ધરાવે છે, અને તે દરેક મનુષ્યનો કુદરતી સ્વભાવ છે ! ઉપરાંત રોવું, એ એક કુદરતી બક્ષીસની લાગણી છે. :જેને કોઇ મનુષ્ય અટકાવી શકતો નથી ! ! જે વખતે માણસ ઉપર કાંઇ દુઃખ આવી પડે છે, ત્યારે કુદરતીજ તેની આંખોમાં આંસુ આવી જાય છે. તેમજ પોતાના સબંધી અથવા જેના ઉપરે પ્રીતીની લાગણી હોય છે, તેના ઉપરે કાંઇ દુઃખો પડતાં નજરે જુવે છે, અથવા સાંભળે છે, ત્યારે પણ કુદરતી રીતે આંસુ આવી જાય છે. ઉપરાંત પોતા ઉપર અથવા કોઇ સબંધી ઉપર કાંઇ દુઃખો આવી પડે છે ત્યારે કુદરતીજ મનુષ્ય બેચેન થઇ અને બેકરારી કરવા મંડી જાય છે.

દરેક ધર્મમાં તેઓના ધર્મગુરૂઓ ઉપરે કાંઇને કાંઇ ઓછા વતા પ્રમાણમાં સંકટો પડેલ છે, અને જે પ્રત્યે તેઓના અનુયા,

ઇઓ સ્વભાવિક રીતે દીલસોજી દર્શાવે છે. ઇસલામી આલમમાં આજથી લગભગ તેરસો વર્ષ ઉપરે, એક એવો મહાન, ભયંકર, અને ગમનાક બનાવ બની ગયો છે કે, જે પ્રત્યે સ્વભાવિક રીતે દરેક ઇસલામીની લાગણી અને દિલસોજી ખેંચાયા વગર ન રહે એ દેખીતુંજ છે ! ?

મજકુર દુઃખદાયક બનાવ, તે ઇસલામીઓના મહાન પયગમ્બર સાહેબ (હ. મોહંમદ મુસ્તફા સ.) ના નવાસા, હ. ઇમામ હુસેન અ. પ્રત્યે, કરબલાના મયદાનમાં બનવા પામ્યો છે (અને તે બનાવ એવો ભયંકર અને ગમનાક છે કે, તેના જેવી મુસીબતનો દાખલો કોપપણ ધર્મમાં કોઇપણ તવારીખ (ઇતિહાસ) ઉપરથી મળી શકતો નથી ! હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ના સંકટો, આજદીન સુધી, જે જે ધર્મ નેતાઓએ સંકટો સહ્યાં છે, તે સરવે સંકટોને વીસરાવી આપે તેવાં છે) જેના લીધે મોહરમ મહીનો, કે જેના પહેલા દસ દિવસોમાં, હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ અને તેઓના અજીજો, સગા વહાલાઓ બહુજ દુઃખદાયક સ્થિતિમાં હતાં, અને તેઓ ઉપરે એક બહુજ ગંભીર પ્રકારનો ઝુલ્મ ગુજારવામાં આવેલ; તો તે પ્રત્યે ઇસલામી આલમની દીલસોજી ખેંચાય એ સ્વભાવીક છે. મજકુર દુઃખદાયક બનાવને, ઇતિહાસ વેતાઓ સારી રીતે ગંભીરાઇથી વર્ણવી ગયા છે. ઇસલામી ઇતિહાસ વેતાઓ સિવાય યુરોપીયન, હિંદુ, અને પારસી લેખકોએ પણ, એ સબંધમાં દીલસોજ વિચારો જણાવ્યા છે. મજકુર ગમનાક બનાવ

પ્રત્યે, દરેક મનુષ્યની દિલસોજી ખેંચાય, એ માણુસ જાતની કુદ
રતી પ્રકૃતીને અનુસરતુંજ છે !

મોહરમ માસમાં, જે જે સ્થળે (દુન્યાનાં કોઇપણ ભાગમાં)
ઇસલામીઓની વસ્તી હોય છે, તે ઠેકાણે, હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦
ની યાદગીરી બહુજ ગંભીરાઇથી, દીલસોજી સાથે પાળવામાં આવે
છે, અને તેઓ ઉપરે જે અસહ્ય દુઃખો પડયાં છે, તેનું વર્ણન
પુર ગંભીરાઇથી કરવામાં આવે છે. અને મજકુર બનાવ પ્રત્યે
ઇસલામીઓ શિવાય અન્ય કોમો પણ, પોતાની દીલસોજી દર્શાવે
છે. હિંદુસ્તાનમાં મજકુર યાદગાર પ્રસંગે એક ઘણોજ ગમનાક
દેખાવ થઇ રહે છે, અને જે પ્રત્યે ઇસલામીઓ શિવાય અન્ય
કોમો પણ સહાનુભુતી દર્શાવે છે. લખનઉ વી૦ તરફ કેટલાક
હીંદુઓ વી૦ પણ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીમાં-મજ
લીસોમાં તેમજ તાબુતો વી૦ માં ભાગ લીએ છે; તેમજ ગુજરા
ત, કાઠીયાવાડ, કચ્છ વી૦ તરફ પણ, અન્ય ધર્મવાળાઓ, મ.
હોરમના દસ દીવસોને ગમના દીવસોજ ગણે છે, અને કેટલાકો
હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની માનતા (તાબુતો વી૦ ઉપર) પ
ણ કરતા જણાય છે. અને પોતાની દીલસોજી દર્શાવે છે. તો ઇ
સલામીઓ, કે જેઓનો સબંધ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ પ્રત્યે વધુ
છે (તેઓ) મજકુર મહોરમના દીવસો પુર ગંભીરાઇ અને દી
લસોજીથી પાળે તેમાં નવાઇ શું ?

ઇસલામના મહાન સ્થાપક હ૦ મોહંમદ મુસ્તફા (સ૦)

એ, પોતાના નવાસા (હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦) પ્રત્યે મહોબત રાખવાનો ઉપદેશ બહુજ મજબુત રીતે ભાર દઇને કરેલ છે, ઉપરાંત ઇસલામી કીતાબોમાં ઠેક ઠેકાણે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી કરવાનો, બેહદ સવાબ (પુણ્ય) વર્ણવેલ છે- મજકુર કારણોના લીધે ઇસલામીઓમાં, ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીની રસ્મો પુર ગંભીરાઇથી પાળવામાં આવે છે. શું શીયાઓ, કે શું સુન્નત જમાઅત, સરવે એ બાબતમાં દીલસોજ લાગણી ધરાવે છે. સુન્નત જમાઅતવાળાઓ તાઅઝીયતની બીજી રસમો (તાબુતો વી૦) ઉપરાંત ઠેક ઠેકાણે મજલીસો પણ કરે કરે છે, જેમાં ઇમામ હુસેન (અ૦) સાહેબ ઉપરે, જે અસહ્ય દુ:ખો પડયાં છે તેનું વર્ણન કીસ્સા રૂપે કરે છે, અને તે કિસ્સો સાંભળીને ગમગીન થતા જણાય છે (બલકે તેઓમાં હાલ થોડાક વર્ષો થયા મજલીસો કરવી, કિસ્સો પડવો એ બાબતોનો શોખ રોઝ બરોઝ વધારે જોવામાં આવે છે) અને ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીમાં, નઝરો ન્યાઝમાં, મજલીસોના ખર્ચમાં, એમ લાખો રૂપીયા (હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ના નામ ઉપર) ખરચે છે. શીઆ લોકો તો તેથી પણ વિશેષ અઝાદારીની રસ્મો પુર ગંભીરાઇથી પાળે છે અને તેને અંગે લાખો રૂપીયા મજલીસો, અઝાદારી, નઝરો ન્યાઝ વી૦ માં ખર્ચતા જણાય છે.

ખોજાઓ જેઓ પણ એક ઇસલામી કોમજ છે તેઓમાં પણ મજકુર અઝાદારી મજબુત રીતે પળાતી જોવામાં આવે છે. ખો-

જાએ હીંદુઓમાંથી મુસલમાને થયાં; તેઓમાં મુસલમાને થયાં બાદ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની મજલીસો—અઝાદારી વી૦ નો રિવાજ કયારથી શરૂ થયો તે તપાસીએ !

હાલના નામદાર આગાખાનના દાદા (પહેલા આગાખાન) નામદાર આગાખાન શાહ હસનઅલી સાહેબ, હિંદુસ્તાન ખાતે પધાર્યા ત્યારથીજ ખોજાઓમાં હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીની શરૂઆત થએલી ગણી શકાય. તેઓ નામદારે ખોજાઓને મજલીસો વી૦ કરવાનો ઉપદેશ કરેલ; એટલુંજ નહી પણ મોહરમમાં તેઓ પોતે માતમી લીબાસ પહેરી સીનાઝની કરતા હતા, અને રોતા હતા. જેનો અસર કોમ ઉપરે બહુજ સરસ થવા પામ્યો. તેઓ પછીના આગાખાન નામદાર આગા શાહ અલીશાહ સાહેબ પણ એજ રીતે વર્તતા હતા, એટલુંજ નહી પણ તેઓની મુસાફરી (કચ્છ કાઠીયાવાડની) માં, તેઓએ ઘણે ઠેકાણે ઇમામ હુસેન અ૦ ની મજલીસોની શરૂઆત કરાવી; બલ્કે મજકુર મુસાફરીમાં જે ઠેકાણે નામદાર આગાખાને મોહોરમનાં દીવસો ગુજારેલાં, તે ઠેકાણે કેવો માતમ, કેવી સીનાઝની સાથે અઝાદારી કીધી, તે નજરે જોનારાઓના પ્રત્યક્ષ પુરાવાઓ હજી પણ મળે છે !

કેટલોક સમય વિતતાં સીનાઝનીનો રીવાજ, (જે ખાનાઓમાં ચાલુ હતો) તે બંધ કરવામાં આવ્યો. પણ કિસ્સો પડવો, રોવું રડાવવું, ગમ કરવો વી. રિવાજો ચાલુ રહેલ; એટલુંજ નહી પણ, મોહોરમ માસને ગમીનો મહીનો ગણવો, કોઇ શુભ

કામ ન કરવું, મોહોરમનાં દસ દિવસોમાં સારા કપડાં ન પહેરવા, વી૦ કેટલીક અઝાદારીની રસમો ચાલુજ રહી; બલ્કે ખાનાઓમાં મહોરમના દસ દીવસો પુર ગંભીરાઈથી પાળવા ચાલુજ રહેલા, (અને મજલીસો નિમીતે નાંદી, સુફરાઓ વી. માંથી મોટી રકમની પેદાશ ઉપજાવવી, અને દરેક મેમ્બર પાસેથી વાર્ષિક કરો લેવાય છે, તે પણ આશુરાના દિવસે લેવા ચાલુ રહ્યા; અને તેની પેદાશ અને વાર્ષિક કરો લેવા હજી પણ ચાલુજ છે.)

આગળ ચાલતાં જો કે ખોજાઓમાંથી બારભાયા, ઇસનાઅશરીઓ અને આગાખાની-ઇસમાઇલીઓ, એમ ત્રણ પક્ષો બંધાયા, તો પણ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીની માન્યતા ત્રણે ટોળાઓમાં ચાલુજ રહી ! બારભાયાઓમાં, સુન્નત જમાઅતના તરીકા મુજબ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી પાળવામાં આવતી; અને તે હજી ચાલુજ છે; બલ્કે તેઓમાં કિસ્સો પડાવવાનો અને મજલીસો કરવાનો શોખ વધતોજ જોવામાં આવે છે. ઇસનાઅશરીઓમાં, અઝાદારી સીનાઝની સાથે આગળ મુજબ ચાલુજ રહેલ; બલ્કે તેમાં રોઝબરોઝ તરક્કી થતી જોવામાં આવે છે. આગાખાની-ઇસમાઇલીઓમાં આગળ બતાવ્યા મુજબ સીનાઝનીનો રીવાજ બંધ પડી ગએલ; પણ બાકીની અઝાદારીની રસમો ચાલુ રહેલ.

હાલ થોડીક મુદ્દત થઇ, આગાખાની-ઇસમાઇલી ખોજાઓમાંથી કેટલાકો (કે જેઓ પોતાને ધર્મચુસ્ત માને છે, અને મોટે

જાગે તેઓ " મોટા કામ " વાલાગો છે તેઓ) ખાનાઓમાં કિસ્સો પડાતો તેથી વિરૂદ્ધ જતા જણાય છે, જેના પરિણામે કેટલીક જમોએ ખાનાઓમાં (કદીમ દસ્તુર મુજબ) જે કિસ્સો પડાતો હતે. તે બંધ થઇ ગએલ છે; અને કેટલેક ઠેકાણે હજી ચાલુ છે. (તેમજ ઇસમાઇલી ટોળામાંથી કેટલાક એવા મતના પણ છે જે કદીમ રિવાજ મુજબ પડાતો કિસ્સો બંધ કરવાની વિરૂદ્ધમાં છે.) કિસ્સો બંધ કરવાની ઉલટ ધરાવનારાઓનો પક્ષ કાંઇક મજબુતાઇમાં હોવાના લીધે ઘણે ઠેકાણે કિસ્સો પડાતો તે તેઓએ બંધ કરાવી મુકેલ છે) બાકી હજી ક્યાં ક્યાં કિસ્સો પડવાનું ચાલુ છે, તે બંધ કરાવવાનો પ્રયાસ ચાલુજ છે. (હવે કિસ્સો બંધ કરાવવાનો ઉદ્દેશ શો છે ? અને એમાં કેવી છુપી પોલીસી સમાએલી છે ? તે જાણનારાઓ જાણે છે !)

હાલમાં " ઇસમાઇલી સાહિત્ય ઉત્તેજક મંડળ " તરફથી મી૦ નુરમાહમદ બાપુલ ઉનાવાલાએ " મુશકીલાત " એ નામનું એક ન્હાનકડું પેમ્ફલેટ બાહેર પાડેલ છે. (જે પણ કિસ્સો બંધ કરાવવાનાં પ્રયાસમાં જે લોકો મથ્યા રહે છે તેઓનીજ કોશેશોનાં પરિણામ રૂપેજ જણાય છે) મજકુર " મુશકીલાત " નામના પેમ્ફલેટના પુઠા ઉપરે " મુશકીલાત " હકીકત ભાગ ૧ લો-રડવા કુટવા અને પીટવા વિશે-એમ જણાવે છે અને તેના અંદરના ભાગમાં ઇમામ હુસેન અ૦ ની થતી અઝાદારી પ્રત્યે કેટલીક શંકાઓ દર્શાવી છે; જો કે મજકુર પેમ્ફલેટ મુશકીલાત દુર કરવાની

વિનંતી રૂપેજ બહાર પાડેલ છે એમ જણાવવામાં આવે છે (તોપણ બહાર પાડવાનો ઉદ્દેશ શો છે? તે જણાઇ આવ્યા વગર રહેતું નથી !)

મજકુર પેમ્ફલેટમાં "વિનંતી" નાં મથાળા નીચે જણાવે છે–"હ૦ નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા (સ૦) વ પવિત્ર ઇમામો (અ૦) ના હુકમ વિરૂદ્ધ ચાલતા કેટલાક બંધુઓ, અને તેઓને ચલાવનારા માનનિય "મુઝતેહેદો વ 'આલીમો' પ્રત્યે એક નમ્ર વિનંતી" આગળ ચાલતાં તેજ પેમ્ફલેટમાં જણાવે છે "માહે મોહરમુલ મુબારકમાં કરવામાં આવતા 'માતમ' અને 'રડવા' ના અવાજો તથા 'કાળા કપડા' પહેરવાની રૂઢીઓ એ નીચે જણાવેલી હદીસોથી ખીલાફ છે કે નહીં? અગર ખીલાફ છે તો અટકાવ કરો અને જો વાજબી ઠરી શકે તો, આપણા પાક નબી (સ૦) અને ઇમામો બરહકનાં ફરમાનોનું ઉલંઘન થતું નહોય, અને રડવા કુટવા તથા કાળા કપડા પહેરવાની રસમો કાયમ રહી શકતી હોય તો, ખુલાસો બહાર પાડીને મુશકીલાત દુર કરશો"– એવી રીતે મજકુર પેમ્ફલેટમાં વિનંતી રૂપે લખાણ કરીને, તેની નીચે કીતાબ 'ઇસ્લાહરરોસુમ' તથા 'મસનવી રૂમ' તેમજ કીતાબ 'રોઝતુશ શોહદા' (ગુજરાતી) ઉપરથી કેટલાક દાખલાઓ ટાંકેલ છે.

હવે મજકુર 'મુશકીલાત' નામના પેમ્ફલેટ ઉપર નજર કરતાં, મી૦ ઉનાવાળાને, એવી તે કેવી મુશ્કીલ શંકાઓ આવી પડી તે તપાસીએ! અગર તેઓને અઝાદારી સબંધે કાંઇ શંકાઓ

થતે, તો તેનો ખરો રસ્તો તો એજ હતો કે, મુંબઇમાંજ આલીમો તથા મોલવીઓની રૂબરૂ શંકાઓ પેશ કરતે. (દાખલા તરીકે મુલ્લાં મોહંમદ બાકર સાહેબ, કે જેઓએ અઝાદારી, તાબુત વીગેરે જાયઝ હોવા સબંધે એક રીસાલો થોડા વખત ઉપરેજ બાહેર પાડેલ છે. તેઓની સામે મજકુર શંકાઓ પેશ કરતે). અગર મુંબઇમાં શંકા સમાધાન ન થઇ શકતે તો કાગળ પત્રોથી ઇરાક, લખનેઉ, દીલ્લી વી૦ ના મુજતેહદો પાસેથી પણ ખુલાસાઓ મેળવી શકતે. પણ તેમ ન કરતાં, એકદમ દસ હજાર પ્રતો છપાવવી, અને તે પ્રગટ કરીને માહે મોહરરમમાંજ ફેલાવવી, વી૦ વી૦ વર્તણુકોથી સાફ જણાઇ આવે છે કે, ચી૦ ઉના વાળાનો ઇરાદો શંકા સમાધાનનો નહીં પરંતુ કિસ્સો બંધ કરાવવા ઇચ્છતાઓના પ્રયાસને પુષ્ટી આપવાનોજ જણાઇ આવે છે ! ઉપરાંત તેઓના લખાણમાંથી કેટલાક શબ્દો (વાક્યો) જેવા કે 'હજરત નબી મોહંમદ મુસ્તફા (સ) વ પવિત્ર ઇમામો (અ૦) ના હુકમો વિરૂદ્ધ ચાલતા કેટલાક બંધુઓ' તેમજ 'મોહરમુલ મુબારક' વી૦ થી તેઓની દીલી લાગણી જણાઇ આવ્યા વગર રહેતી નથી. તે ઉપરાંત છેવટે પુઠા ઉપરે " મોલાના રૂમની મસનવી ઉપરથી ઉપજતા વિચારો " ના મથાળા નીચે, જે કાવ્ય આપેલ છે તે ઉપરથી મુદ્દો સાફ ખુલ્લે ખુલ્લો જણાઇ આવે છે (અને એટલું જણાવવું અસ્થાને નહિ ગણાય કે, મોહોરમ માસને 'મહોરમુલ મુબારક' લખવાની શરૂઆત ઇસમાઇલી સાહિત્ય ઉતેજક મંડળ તરફથીજ થયેલી જણાય છે)

અગર મી૦ ઉનાવાળાંએ, પોતાની ઇસમાઇલી કોમમાંજ પોતાના વિચારો ફેલાવવાનો પ્રયાસ કરેલ હતે, તો તેમાં કોઇ અન્યને વિશેષ બોલવા જેવું નહીં હતું. પણ તેઓએ ઉકમાઇથી, વિનંતી રૂપે, જે લખાણ કરેલ છે, અને એ પેમ્ફલેટનો ફેલાવો પબ્લીકમાં કરેલ છે; તો તે ઉપરથી મજકુર પેમ્ફલેટ ઉપર દરેકને બોલવાનો હક રહે છે. જે ઉપરથી મજકુર પેમ્ફલેટમાં જે લખાણ કરેલ છે તેની તપાસ કરવાની અગત્ય જણાઇ છે. જો કે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ના ગમમાં રોવું, પીટવું વી૦ ની સેંકડો સાબીતીઓ અરબી, ફારસી, ઉરદુની કિતાબો-તવારીખોમાં મોજુદ છે ! ઉપરાંત ગુજરાતી જબાન જાણવાવાળ઼ઓ માટે ગુજરાતી કીતાબોમાં પણ ઘણા પ્રમાણો મોજુદ છે; પણ લંબાણમાં ન ઉતરતાં, મજકુર પેમ્ફલેટનાં પ્રમાણો ઉપરેજ નજર કરીએ !

મજકુર પેમ્ફલેટમાં શરૂઆતમાં ઇસનાઅશરીઓની કીતાબ નામે ' ઇસ્લાહર રોસુમ-બ કલામિલ માઅસુમ ' જે કે, સૈયદ મોહંમદ મુરતઝા સાહેબ જોનપુરીની પ્રગટ કરેલી છે, તેમાંથી હદીસો ૬ નો ઉતારો આપેલ છે. હવે તે કીતાબ પોતાના નામથી જ જાહેર કરી આપે છે કે, કેટલીક દુન્યવી રસમો (જે કે કદીમ દસ્તુર મુજબ ચાલતી આવી છે તે) નો સુધારો માઅસુમોના કલામથી કરવો. એટલે કે કેટલાક રીવાજોમાં માઅસુમોના કલામથી સુધારો કરવાની ધારણાથીજ મજકુર કીતાબ લખાઇ છે). (આપણામાં કેટલાક કોમી રીવાજો છે તેની સુધારણા

અર્થેજ મજકુર કીતાબ પ્રગટ થઇ છે). મજકુર કીતાબ કોઇ તવારીખની અથવા કિસ્સાની નથી. અને મજકુર કીતાબને હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી પ્રત્યે કાંઇપણુ સબંધ નથી. મજકુર કીતાબમાં આપણા કેટલાક સંસારીક પ્રસંગો, જન્મ, મરણુ, લગ્ન વી૦ વી૦ સબધે આપણામાં કેટલાક રીવાજો છે, તેમાં સુધારો કરવા માટેનાજ લખાણો છે. મી૦ ઉનાવાળાએ જે પ્રકરણુમાંથી હદીસો ૬ નો ઉતારો લીધો છે, તે પ્રકરણ કોઇના મરણુ પ્રસંગે લાંબી મુદ્દત સુધી માતમદારી (જે કે હિંદુસ્તાનના તવંગર લોકોમાં રીવાજ છે તે) ન કરવી જોઇએ, એ હેતુથીજ લખાએલ છે. અને તેના ટેકામાં કેટલીક હદીસો આપેલ છે. (જેમાંથી હદીસો ૬ મી૦ ઉનાવાળાએ લઇ, તે ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી પ્રત્યે શંકાઓના ટેકામાં આપી છે.

આગળ જણાવી ગયા મુજબ, મજકુર કીતાબ ઇસ્લાહર-રેસુમને ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી પ્રત્યે કાંઇ લાગતું વળગતું નથીજ ! પણુ મજકુર કીતાબ આપણા કેટલાક સંસારીક રીવાજોમાં જે ખરાબીઓ છે તે સુધારણા અર્થેજ લખાએલી છે. અને જેના હેતું મજકુર કીતાબની પ્રસ્તાવનાના લખાણુથી સાફ ખુલ્લો જણાઇ આવે છે. છતાં મી૦ ઉનાવાળાએ મજકુર હદીસો હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી પ્રત્યેની શંકાઓમાં કેવી રીતે ઠસાવી દીધી છે, તે અચંબો પમાડનારી બીના છે ! (વાંચક વર્ગને મજકુર કીતાબની પ્રસ્તાવના વાંચી જવાની ભલામણુ કરીશ)

હવે મી૦ ઉનાવાળાએ, મજકુર હદીસો કીતાબ ઇસ્લાહર રોસુમમાંથી કયા વિષયમાંથી, અને તેની કઇ રસમમાંથી, અને મજકુર કીતાબના કયા પેજમાંથી ઉતારેલ છે. અને તે ઉતારવામાં તેઓએ કેવી સીફ્ત (!) લગાવી છે, અને કેવી ચાલ ચલાવી છે, તે જોઇએ !

મજકુર હદીસો-કોઇ શખ્સ મર્ણ પામે તો, તેના મર્ણને લગતી સર્વે ક્રીયાઓ ગુસલ, દફ્ન વી૦ ના વિષયો અને તેને લગતી રસમો અને તેમા સુધારાઓ વી૦ નું વર્ણન કીધા બાદ મજકુર કીતાબના કર્તાએ " સબર, રઝા, તાઅઝીયત અને માતતદારી " એને લગતા વિષયના પેટામાં આપેલી છે, અને તે હદીસો રસમ ૪ થીનાં નીચે આપેલ છે. જે હદીસો મજકુર કિતાબના પેજ ૨૬૭ થી ૨૬૮ માં છે. (વાંચકને તે જોઇ જવાની ઇલ્તેમાસ છે) મજકુર હદીસોનો ઉતારો લંબાણ થઇ જવાના ભયથી અત્રે આપતો નથી; પણ તેનો સારાંશ એજ કે, મૈયત ઉપરે રોવું, પીટવું વી૦ વી૦ ની મનાઇ કરવામાં આવેલી છે, અને ટુંકમાં એ કે, મી૦ ઉનાવાળાએ મુશકીલાત નામના પેમ્પ-લેટમાં વિનંતી રૂપે જે લખાણ કરેલ છે, તેના ટેકા રૂપે મજકુર હદીસો પુરેપુરી વાંચવી હોય તેઓએ મી૦ ઉનાવાળાએ લખેલ પેમ્ફ્લેટમાં અથવા કિતાબ ઇસલાહરરોસુમમાં જોઇ જવા કૃપા કરવી !) મી૦ ઉનાવાળાએ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી પ્રત્યે શંકાઓ પ્રગટ કરવાના આવેશમાં મજકુર હદીસોનાં (પોતાના મતને પુષ્ટી આપવા સારૂ) ઉતારા તો આપ્યા; પણ

મજકુર હદીસોનો છેવટનો ખુલાસો, જે કે ઇસલાહર–રોસુમના કર્તાએ આપ્યો છે (અને જેના ઉપરે આધાર બાંધી શકાય !) તે છુપાવીને એક સીફત (!) લડાવી છે, એમ કહીએ તો ખોટું નથી ! ! હવે તે ખુલાસો મી૦ ઉનાવાલાની નજરે ન ચડયો હોય, એમ તો નજ કહેવાઇ શકાય; કારણ કે મજકુર ખુલાસો (મી૦ ઉના વાળાએ જે હદીસોના ઉતારા આપેલ છે) તેની નીચેજ, તે વીગતમાંજ છે (મજકુર કીતાબ ઇસલાહર–રોસુમના પેજ ૨૬૮ માંજ તે ખુલાસો છે) એતો ખુલ્લું છે કે, કોઇપણ વિષયને લગતું કોઇપણ પુસ્તક કોઇના તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવે, તો તે વિષયને પુરતો ઇનસાફ આપવા સારૂ તેના કર્તા તરફથી મજકુર વિષયની વીરૂદ્ધ જતી, તેમજ તેને ટેકો આપતી શાહદતો અને દલીલો, તે પુસ્તકમાં આપવામાં આવે છે; પણ તેનો ખરો આધાર કર્તા તરફથી છેવટનો નિર્ણય રૂપી ખુલાસો, જે આપવામાં આવે છે તે ઉપરેજ રહે છે; પણ તે મી૦ ઉનાવાલાએ નજરથી બહાર રાખેલ છે. વાંચક વર્ગને પુરેપુરૂં તોલ કરવાનું બની શકે, તે સારૂ મજકુર ખુલાસો નીચે આપીએ છીએ—

ઇસ્લાહર–રોસુમમાં મજકુર હદીસો આપીને, તેજ હદીસોના ખુલાસામાં મજકુર કીતાબનાં પેજ ૨૬૮ માં તેના કર્તા જણાવે છે કે—" બાઅઝે અહાદીસમેં જો એકામતે માતમકી સુમાનેઅત હય, વોહ મહમુલ હય, તીન રોઝસે ઝીયાદાહ પર; ઓર આઇન્દાહ બ્યાન હોગા, જો દલાલત કરતા હય જવાઝે માતમ પર તીન

રોઝ તક; યા મહમુલ હએ, ઇસ વકતપર જમ્અ માતમમેં બાતિલ બ્યાન કીયા જાએ. ઓર ઇન અતરાફકા જો દસ્તુર હય કે ચાલીસ રોઝ, યા છે મહીના, યા સાલભર મૈયત પર ઓરતેં સફે માતમ ખિછાતી હએં, ઓર નવહા ય ભુકા કરતી હએં; અલબતા મુબા- નેઅતમેં દાખીલ હએ. ” મજકુર ખુલાસાથી વાંચક જોઇ શકશે કે, જે હદીસોનાં ઉતારા મી૦ ઉનાવાળાએ આપ્યા છે, તે મુજબ મૈયત ઉપરે રોવા વી૦ ની, જે મનાઇ કરવામાં આવી છે, તે ત્રણ દીવસથી વધુ માતમદારી રાખે, અથવા રોવામાં જુદી બા- બતો બ્યાન કરે, અથવા તો ચાલીસ દીવસ, કે છ મહીના કે એક વર્ષ સુધી માતમદારી ચાલુ રાખે. તેનેજ મજકુર મનાઇનો હુકમ લાગુ પડે છે. ત્રણ દીવસ સુધી માતમ કરવું જાએઝ છે. (અત્રે એટલું કહેવું અસ્થાને નહીં ગણાય કે ત્રણ દીવસ સુધી માતમદારી કરવી જાએઝ છે તે નિયમ પણ આપણે દુન્યાદારો ના વાસ્તેજ લાગુ પડે છે, હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીને મુદતનો નિયમ લાગુ પડતો નથી)

મજકુર કીતાબના કર્તા તરફથી જે ખુલાસો કરવામાં આવેલ છે, તે વિષે, વખતે મી૦ ઉનાવાલા કે બીજા કોઇને બોલવાનુ રહે કે, મજકુર હદીસો, જે કે ઇમામો અને હજરતે રસુલ (સ૦) ના ફરમાનો છે, તેના મુકાબલામાં કર્તાના ખુલાસાનો શું વજન હોઇ શકે ? તો જણાવવાનું કે કર્તાનો ખુલાસો પણ બેઉ બાજુ ના નિયમ મુજબ હદીસોનાં આધાર ઉપરેજ છે: આગળ ચાલતાં

મજકુર કિતાબના પેજ ૨૬૯ માં " રસમે ચહારૂમ જવાઝ રોને-કા, ઓર તીન દિન માતમ બરપા કરનેકા મૈયત પર, ઓર ઇસ્તે હબાબ રોનેકા મોઅમીન પર, વખતે ઝયાદતી હુઝત; ઓર તીન દીન ખાના ખિલાનેકા મુસીબતમેં " એ હેડીંગ (મથાળા) નીચે કર્તાએ તેના ટેકામાં હદીસો આપી છે, જેથી મજકુર કિતાબ ઇસ્લાહર-રોસુમના કર્તાના ખુલાસાને ટેકો મળે છે. જે હદીસો મજકુર કિતાબમાંથી સદાબરી ઉર્દુ ઝબાનમાં નકલે નકલ (કોપીટુ કોપી) પાનાઓ સુદ્ધાં ઉતારીને વાંચકોની શેવામાં નિવેદન કરવાનું વધુ બંધ બેસતું ગણાતે, પણ લંબાણુ ન થવા પામે તે સારૂ મજકુર હદીસો ઇસ્લાહર-રોસુમમાં જોઇ જવાની (વધુ જીજ્ઞાસા ધરાવનાર) વાચકને ઇલ્તેમાસ કરી, ને અત્રે ફકત મજકુર હદીસોનો સાર નિચે આપીએ છીએ.

હદીસ પહેલી—એક શખસનો છોકરો ગુજરી ગએલ, તે ઇમામ જાઅફરે સાદીક અ૦ ની ખીદમતમાં આવેલ, અને શીકાયત કીધી કે, મારા બેટાના ગમમાં મારી એવી હાલત થઇ ગઇ છે કે, મને બીક રહે છે કે હું દીવાનો થઇ જઇશ. ઇમામે ફરમાવ્યું કે એવી હાલત થાય ત્યારે તારી આંખોમાંથી આંસુ કાઢ કે જેથી તને તસકીન થશે. (પાન ૨૬૯)

હદીસ બીજી—હ૦ પયગમ્બર (સ૦) ના ફરજંદ હ૦ ઇબ્રાહીમની વફાત થઇ ત્યારે હ૦ રસુલ (સ૦) ની આંખોમાંથી

આંસુ જારી થયાં, અને ફરમાવ્યું કે, આંસુ આંખોમાંથી વહે છે અને દીલ મહઝુન થાય છે. વી૦ વી૦ (પાન ૨૬૯-૭૦)

હદીસ ત્રીજી—જનાબે જાઅફર ઇબ્ને અબીતાલબ (હ૦ અલી અ૦ ના ભાઇ) તથા ઝએદ બિન હારેસાહની વફાતની ખબર હ૦ રસુલ (સ૦) ને મળી તે વખતે આપ બહુજ રોતા હતા. વી૦ (પાન ૨૭૦)

હદીસ ચોથી—ઇમામ જાઅફર સાદીક અ૦ મે પાંચ બુઝરગવારો, જે કે દુન્યામાં બહુજ રોવા વાલા થઇ ગયા છે તેઓના નામો ઇરશાદ ફરમાવ્યા છે. (હ૦ આદમ, હ૦ યાઅકુબ, હ૦ યુસુફ, બીબી ફાતેમાહ, ઇમામ ઝએનુલ આબેદીન) (પાન ૨૭૦)

હદીસ પાંચમી—જંગે ઓહદની બાદ હ૦ રસુલ અ૦ મદીના શરીફ તશરીફ લાવ્યા, ત્યારે પોતાના ચાચા હમઝાહ અ૦ જેઓ કે મજકુર લડાઇમાં શહીદ થઇ ગએલ; તેઓ ઉપરે રોવાનું ફરમાવવું. વી૦ (પાન ૨૭૦)

હદીસ છઠી—ઇમામ મોહમદ બાકીર અ૦ મે ફરમાવ્યું કે જે દીવસથી મૈયત મરણ પામ્યો હોય, તે દીવસથી ત્રણ દીવસ સુધી માતમ બરપા કરવું. (પાન ૨૭૦)

હદીસ સાતમી—મજકુર હદીસને લગતીજ છે, પણ તેમાં ત્રણ દીવસની મુદતનું પ્રમાણ નથી. (પાન ૨૭૦)

ઉપરાંત ત્રણ દીવસ સુધી, મૈયતવાળાઓને ત્યાં ખાવાનું પકાવીને મુકવું વી૦ ને લગતી હદીસો પણ તેના સાથે છે; પણ લંબાણના ભયથી એટલા ઉપરજ બસ કરીને, માતમ તે શું ચીજ છે! અને ડીક્ષનેરીમાં તે શબ્દની ઉત્પતી કેમ થઇ છે ? તેની વીગત મજકુર પુસ્તકના કર્તા તરફથી વર્ણવામાં આવી છે. " મજમઉલ બહેરનમેં હય કે, માતમ અરબકે નજદીક ઇજત માઅ ઓરતુંકા હય. ઔયરો શરમેં ઓર બાએઝોંકે નઝદીક યેહ હએ કે, માતમ ઇજતેમાઅ મરદું ઓર ઓરતુંકા હય. ગમો શાદીમેં ફીર મખસુસ હો ગયા, ઇજતેમાઅ ઓરતુંકા, વાસ્તે મોતકે ઓર ઇસ હદીસસે મઅ્લુમ હુઆ કે તિન દીન માતમ બરપા કરનેકા હય. ન ચાલીસ રોઝ, યા છે માહ, યા સાલભર, જેએસા માઅમુલે હિન્દુસ્તાન હએ. "

ઉપરની હકીકતથી વાંચક વર્ગની જાણમાં આંવી ગયું હશે કે, જે હદીસો રોવા પીટવા વી૦ ની મનાઇની મી૦ ઉનાવાળાએ પોતાના પેમ્ફલેટમાં આપેલ છે તે રોવાની સદંતર મનાઇ તરીકેની નથી, પણ ત્રણ દીવસ ઉપરાંત માતમદારી રાખવા વિષેની મનાઇનાં ફરમાનો છે. (અને તે પણ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી સાથે કાંઇ સબંધ ધરાવતી નથી). ઉપરાંત મજકુર કિતાબ ઇસ્લાંહર-રોસુમમાં ૫ મી રસમમાં ઓરતને પોતાના શવહર વાસ્તે (તેના મર્ણ બાદ) શણગાર તરક કરવું, બાપ અને ભાઇના ગમમાં મનુષ્યે પોતાનું ગરેબાન ફાડવું, અને સાહે

એ મુસીબતે (જેના ઉપરે મુસીબત પડી હોય તેણે) રાડો પાડીને રોવું, માથું અને પગ ઉઘાડા કરવા, વી૦ બાબતો જાએજ હોવી વર્ણવી છે. જેના ટેકામાં સાહદતો અને દલીલો આપી છે, તે હદીસો તથા સાહદતો નીચે મુજબ—

૧ મૈયતના વાસ્તે ત્રણ દીવસ ઉપરાંત શણગાર તરક ન કરવો. પણ ઓરતે પોતાના શવહર વાસ્તે ચાર મહીના અને દસ દીવસ શણગાર તરક કરવો (ઇમામ જાઅફરે સાદીક અ૦ ની હદીસ પાન ૨૭૨).

૨ કિતાબ મજમઉલ બહેરનની શાહદત—જેમાં ઓરતે પોતાના શવહર વાસ્તે લીબાસે હુઝન (માતમી લીબાસ) પહેરવું, અને ઝીનત તરક કરવાનું બયાન છે (પાન ૨૭૨)

૩ અલ્લામા મજલસી (અલૈયહે રહમા) ની તસ્નીફ કરેલી કીતાબ નામે "ઝાદુલ-મઆદ" ની શાહદત—જેમાં પાડોશીઓએ સાહેબે મૈયતના ઘરે ત્રણ દીવસ ખાવાનું મુકવું, અને મૈયતની ઓરતે ચાર મહીના અને દસ દીવસ માતમ રાખવું. વી૦ નું વર્ણન છે (પાન ૨૭૨-૨૭૩).

૪ અબુ હાશમ જાઅફરીની રીવાયત—જેમાં ઇમામ હસન અસકરી અ૦ પોતાના વાલીદ ઇમામ અલીયુન નકી અ૦ ના જનાજા સાથે પોતાનો ગીરેબાન ફાડીને નીકળવું, અને તે ઉપરથી કોઇએ શંકા પેશ કરેલ. જેના જવાબમાં ઇમામે લખવું કે, હ૦

મુસા પયગમ્બરે પોતાના ભાઇ હારૂનની ઉપર ગીરેબાન ફાડેલ, વી૦ નું બયાન છે (પાન ૨૭૩)

૫ કિતાબ 'વાફી' ની શાહદત—જેમાં ઇમામ જાઅફરે સાદીક અ૦ એ પોતાના ફરઝંદ હ૦ ઇસમાઇલની વફાત વખતે ઉઘાડે પગે હતા અને ખભા મુબારક ઉપર રિદા હતી નહીં તેનું વર્ણન છે (પાન ૨૭૩).

૬ ઇમામ જાઅફરે સાદીક અ૦ નું ફરમાન—જેમાં ફરમાવે છે કે સાહેબે મુસીબતને સજાવાર છે કે, ફક્ત એક અંગરખો પહેરે, અને ખંભા ઉપરે રિદા ન નાખે (પાન ૨૭૩).

૭ ઇમામ જાઅફરે સાદીક ફરમાવે છે કે, સાહેબે મુસીબત પોતાની રિદા ઉતારી નાખે, કે જેથી તે પહેછાની શકાય (પાન ૨૭૪).

આગળ ચાલતાં ઇસ્લાહુર-રૈસુમના કર્તા, ૬ રસમના હેડીંગ (મથાળા) નીચે, નીચેની શાહદતો ટાંકે છે—

૧ જ્યારે જિન હારેસાની વફાતની ખબર આવી, ત્યારે તેની દીકરી હ૦ રસુલે ખુદા (સ૦) પાસે આવી. અને હઝરતને જોઇને, પોતાનું મ્હોડું નોચવા લાગી. હઝરત તેને જોઇને પોતે પણ રોવા લાગ્યા, અને અફસોસ ! અફસોસ ! એમ કહેવા લાગ્યા (પાન ૨૭૪)

૨ હ૦ રસુલની દીકરી, કે જેને, તેના શવહરના મારવાના

કારણથી હ૦ અલી અ૦ તેડી લાવેલ. જે દુખતર પોતાના પીતાજી સાહેબ પાસે આવી, તેઓને જોઇ રોવા લાગી, હ૦ રસુલ પણ રોવા લાગી ગયા (પાન ૨૭૪)

૩ હ૦ ઇમાન જાઅફરે સાદીક અ૦ ની બીબી હમીદાહ બા તુન હજરતની વફાત બાદ રોતાં હતાં, તેને જોઇને આખુ બસી રતું રોવું (પાન ૨૭૪)

પ્રિય વાંચક ! જો કે હજી પણ કેટલીક દલીલો મજકુર કિતાબમાંથીજ મી૦ ઉનાવાળાની દલીલો વિરૂદ્ધની નીકળી શકે એમ છે; પણ એટલા ઉપરેજ સંતોષ પકડીશ. અત્રે જણાવવાનું અગત્યનું છે કે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારીની રસમો, અને તેના જાએઝ હોવાની સાબીતીઓ, બીજી કિતાબોથી સેંકડોની સંખ્યામાં આપી શકાય. પણ મજકુર રસમો જાએઝ હોવાની દલીલો આપવાનો ઉદ્દેશ આએ લેખમાં રાખવામાં આવ્યો નથી. હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી સબંધનો વિષય એ એક ઘણોજ જુનો અને ચર્ચાઇ ગયેલો વિષય છે. અને અઝાદારી સાબીત કરવા અને રસમો કાએમ રાખવા વાસ્તે ઘણા વાદવિવાદો થયા છે અને તેમાં અઝાદારી સાબીત કરી આપવામાં આવી છે ! અત્રે આએ લેખ વાંચકની સેવામાં નિવેદન કરવાનો ઉદ્દેશ માત્ર એટલોજ છે કે, મી૦ ઉનાવાળાની સફાઇ (!) પબ્લીકની જાણમાં લાવવી, જેથી બીજી કોઇ કિતાબો, તવારીખો વી. ની શાહદતો કે દલીલો, અત્રે આપવાની અગત્ય જણાઇ નથી!

મસનવી રૂમનો ઉતારો.

આગળ ચાલતાં મી૦ ઉનાવાલાએ મવલવી રૂમની મસનવીમાંથી કેટલાક શેઅરો (કાવ્યની કડીઓ) નો ઉતારો પોતાના પેમ્ફલેટમાં (પોતાના મતને ટેકો આપવાની મકસદથી) લીધેલ છે. અને તે શેઅરોનો મથાળો " મોહોરમમાં કુટવું પીટવું શા માટે ? " એ મુજબ હેડીંગ કરીને, તેના નીચે કેટલીક કડીઓ મસનવીમાંથી ટાંકી છે. મજકુર મસનવી-રૂમ કોઈ હદીસોની અથવા તવારિખ (ઇતિહાસ) ની કીતાબ નથી; તેમજ તે મસાયેલને લગતી ફીરસા રૂપી પણ કોઇ કિતાબ નથી, કે જેથી તેની દલીલ મી૦ ઉનાવાળાના મતને પુષ્ટી આપી શકે ! મજકુર મસનવી સુફીઝમને લગતા વિચારોનું એક કાવ્યરૂપી (પદ્યમાં) રચેલું પુસ્તક છે, જેમાં મવલવી રૂમીએ પોતાના સુફીઝમને લગતા ખ્યાલો કવિતા રૂપે જાહેર કરેલ છે. કવીઓનાં વિચારો કંઇ સર્વ માન્ય નથી હોતા ! જેથી મજકુર થોડાક શેઅરો ઉપરે કાંઇપણ લખવું મુનાસીબ સમજતો નથી. જો કે મજકુર શેઅરોની મતલબ-માએના (અર્થ) વી૦ ઉપરે ઘણું વિવેચન કરી શકાય; પણ ઉપર જણાવ્યા મુજબ મસનવીનાં વિચારોજ કુલ્લી ઇસલામીઓમાં સર્વ માન્ય નથી ! તો તે ઉપરે લખવું ફોકટનું છે (અત્રે મી૦ ઉનાવાલાનું ધ્યાન માનપુર્વક રીતે પાક કુરાને શરીફની ' સુરા સુરતુસ્શોઅરા ' ઉપરે ખેંચીશ !)

રોઝતુશ્શોહદા (ગુજરાતી) માંથી ઉતારો.

મી૦ ઉનાવાલાએ પોતાના પેમ્ફલેટમાં આગલ ચાલતાં "હ-જરત ઇમામ હુસેને કુટવા પીટવાની કરેલી સખ્ત મનાઇ" એ મથાળા નિચે કિતાબ રોઝતુશ-શોહદામાંથી કેટલાક શેઅરો ટાંકયા છે. મજકુર કિતાબ રોઝતુશ-શોહદા 'વલીદ્દીયાઝ' નામના શાએરની હીંદી ઝબાનમાં બનાવેલી પદ્ય રૂપી (શેઅરોમાં) પંજતને પાક (અ૦) નાં અહવાલમાં તવારિખ રૂપે કિતાબ છે અને તેની નકલ ગુજરાતી અક્ષરોમાં છપએલી છે, જે ઉપરથી મી૦ ઉનાવાલાએ ઉતારો લીધો છે.

મજકુર કિતાબ પંજેતને પાકની મુસીબતોનાં અહવાલ (વર્ણન) માં હોવાથી, તેમાંથી ઠેક ઠેકાણેથી રોવા પીટવાનાં દાખલાઓ મળી શકે છે; છતાં મી૦ ઉનાવાલાએ તે ઉપરે લક્ષ ન દોરાવતાં, પોતાના મત પ્રમાણે પોતાની માન્યતાને મજબુતી આપે એવી કેટલીક કડીઓ (આખી કિતાબમાંથી) ઉતારીને, તે પોતાની શંકાઓનાં ટેકામાં પ્રગટ કીધી છે અને તેમાંથી મી૦ ઉનાવાલાના મતને લાયકની તો બેચાર કડીઓજ છે. જે નિચે ઉતારીશ—

નસીહત એક સુનો તુમ કાન ધર કર.
દેખો હરગીઝ તુમ મેરે મરે પર.
ન જામે ફાડના કો મોંકો નોંચો,
ન બાલાં ખોલકર સીને ખરોંચો.
નહીં કરતાહું રોનેકો મને મઇં,
વલે તુમના કો પેટ રોવા ભલા નહીં.

કે શું કરતા નહીં રસ્મે સઆદત,
યેહ હએ સબ જાહેલોંકી રસ્મો આદત.
મુનાસિબ નહીં હએ યેહ એહલે બફાકો,
ન ભાતા હએ ખુદાએ મુસ્તફાકો.

એ રીતે કડીઓ છે, કે જે ઉ. રે મી૦ ઉનાવાલાએ પોતાની ઇમારતનો પાયો ચણેલ છે. મજકુર કડીઓ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ પોતાના કુટુંબની બીબીઓ, બચ્ચાંઓથી (મએદાનમાં જવા સારૂ) છેલ્લી રૂખસત લીએ છે, અને તેઓને વિદાય કરે છે, તે વખતે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ નાં સ્ફેડાડામાંથી નીકળતાં બોલો તરીકે શાએરે વર્ણવી છે.

મજકુર બોલો હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની ઝબાન મુબારકથી એવા વખતે વર્ણવ્યાં છે, કે જે મહાન ભયંકર અને દુઃખદાયક વખતનો વિચાર કરતાંજ મનુષ્યનું હૃદય કંપી ઉઠે છે ! તો એવા દુઃખદાયક સમયે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ પોતાના કુટુંબની બીબીઓ—બચ્ચાઓને દીલાસા રૂપી સબ્રનાં કલામો ફરમાવે, એ દેખીતુંજ સ્વભાવીક છે ! આપણે સર્વે સારી રીતે જાણીયે છીએ કે, પુરૂષોનું દીલ મુસીબતના વખતે કાંઇક વધુ મજબુત રહે છે; પણ તેના મુકાબલામાં તે વખતે સ્રીઓ અને બાળકોનું દીલ બહુજ નરમ રહે છે. કુદરતનાં નિયમ અનુસાર સ્રીઓ અને બચ્ચાઓ મુસીબતનાં વખતે વધુ કલ્પાંત અને રૂદન કરે છે. તો દરેક અકલમંદ મુસીબતના વખતે ઓરતો અને બચ્ચાઓને દીલાસોજ

આપતા રહે છે.! ત્યારે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦, જે કે અક્લ-
મંદ હતા તેઓ મુસીબતનાં વખતે (અને મુસીબત પણ એવી
કે જેને લગતો દાખલો હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ સીવાય બીજા
કોઇના વાસ્તે ઇતિહાસોમાંથી મળી શકવો મુશકેલ છે !) પો-
તાના કુટુંબની બીબીઓ અને બચ્ચાઓને દીલાસા રૂપી શબ્દો
કહે, એમાં નવાઇ શું ? તો મજકુર શેઅરો જે કે, આગળ વ-
ર્ણવી ગયા છીએ તે, દીલાસા રૂપી અને સબુરી કરવાનાં ઉદેશ
થીજ છે; મનાઇ રૂપે નથીજ ! અને જેની સચ્ચાઇ આગળ
ચાલતાં જણાઇ આવશે. પણ જેઓએ હ૦ ઇમામ હુસેન ઉપરે
પડેલા મહાન સંકટોનું વર્ણન વાંચેલ છે, તેઓ સ્હેજે સમજી
શકશે કે, એવી મુસીબતમાં સબર કરવું તે ઇનસાનના ઇખ્તીયાર
વિરૂદ્ધની બાબત છે, તે ઉપરે વધુ કલમ ન લંબાવતાં અત્રે ફક્ત
મજકુર કિતાબ રોઝતુશ શોહદામાંથીજ (મી૦ ઉનાવાલાએ જે
મજલીસમાંથી પોતાના મતને લગતી કડીઓ લીધેલ છે તેમાંથા)
નીચેની કડીઓ (જે કે ઇમામ હુસેન અ૦ ની એહલેબએત તરફથી
કહેવામાં આવી છે તે) વાંચક વર્ગની શેવામાં નીવેદન કરીશ—

કહે તબ શેહશું સારે ગમજદયંને;
કહે એક ઘરથી સબ માતમ જદ યાંને
યેહ ગમ સેહના નહીં હએ હદ બશરકા;
હોવે ઇસ ગમસુ દિલ શક બેહરો બરકા.
બલા ઉપર સબર કિસ હદ કરે હમ;
બલા હએ ગરચ એકદમ સબ મરે હમ.

મજકુર કડીઓ 'રોઝતુસ્સોહદા' મજલીસ ૯ મી પેજ ૧૪૧ માંથી છે. અને તે કડીઓ મી૦ ઉનાવાળાએ પોતાના ઉતારામાં વચ્ચમાંથી કહાડી નાખી છે. મી૦ ઉનાવાળાએ પોતાના મતને પુષ્ટી આપવાના હેતુથી મજકુર કીતાબમાંથી જે કેટલાક શેઅરો લીધા છે તેમાંજ વચ્ચમાં મજકુર કડીઓ છે. મી૦ ઉનાવાળાએ પોતાના પેમ્ફલેટમાં કેટલીક કડીઓ આપી, પછી વચમાં ફુલકીઓ મુકીને છેલ્લે પોતાના મતને લગતી કડીઓ, જે કે શરૂમાં વર્ણવી ગયા છીએ, તે આપી છે; પણ જ્યાં ફુલકીઓ મુકીને કડીઓ રહેના દીધી છે તે મજકુર કડીઓ છે, જે કે હમણા ઉપર વર્ણવેલ છે ! તો એમાં પણ મી૦ ઉનાવાળાની કેટલીક સફાઇ (!) વાંચક વર્ગને જણાઇ આવ્યા વગર રહેશે નહીંજ ! !

જો કે કબુલ કરવું જોઇએ કે, મી૦ ઉનાવાળાની કડીઓ સીલસીલા મુજબ તે પછીની છે, જેથી મી૦ ઉનાવાળા વખતે એમ કહે કે અહલે બયેતની લાચારીના શેઅરોના જવાબમાં હ. ઇમામ હુસેન અ૦ તરફથી કહેવામાં આવેલ શેઅરો છે એટલે તેજ ઉપરે વધુ વજન આપવામાં આવેલ છે. પણ મજકુર શેઅરો (મી૦ ઉનાવાળાના મત મુજબના શેઅરો) થી પણ એવું સાબીત થઇ શકશે નહીં કે તે ફરમાનો હ. ઇમામ હુસેન અ. તરફથી મનાઇ રૂપે હતાં; બલ્કે મજમુનની મુનાસેબત મુજબ, મજકુર શેઅરો દીલાસા રૂપેજ હતા. અગર મજકુર બોલો તદન મનાઇ રૂપેજ હતે તો, ઇમામનું ફરમાન અને હુકમ વાજબ હોવાથી

દરેકને તે ઉપરે સંપુર્ણ રીતે વર્તવાની ફરજ પડતે, અને એહલે બેત તે હુકમ સંપુર્ણ રીતે પાળતે. પણુ નહીં, ઐતિહાસીક દાખલાઓ આપણને કહી રહ્યા છે કે ઇમામ હુસેન અ૦ ની શહાદત પછી, એહલે બેઅતની અઝાદારી બહુજ સખત ગમગીની ભરેલી હતી. બલ્કે હ૦ ઇમામ ઝયનુલ આબેદીન અ૦ જેઓ કે પોતે પણ ઇમામ હતા તેઓએ પોતાની આખી જીંદગી પોતાના બાપ ઉપરે રોવા અને મીરસીઆઓ જારી કરવામા ગાળી છે ! જો ના ઘણા દાખલાઓ, શું શીઆ કે શું સુન્નત જમાઅતની તવારીખોંથી મળી શકે છે; પણુ આએ લેખમા બીજી કેઇ કીતાબો, તવારીખો વી૦ ના આધારો આપવાનો પહેલેથીજ ઇરાદો રાખવામાં નથી આવ્યો. આએ લેખમાં તો ફકત જે કીતાબમાંથી મી૦ ઉના૦ ઉનાવાળાએ ઉતારો લીધેલ છે તે કીતાબમાંથીજ મી૦ ઉનાવાળાની સફાઇ (!) બતાવવાની છે. એટલે મજકુર 'રોઝતુસ્શોહદા' નામની કીતાબ ઉપરેજ નજર કરીએ ! કે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ એ ફરમાવેલ શેઅરો પછી, એહલે બેઅતનું રોવા કલ્પાંત કરવા વી૦ નું બ્યાન મળી શકે છે કે નહીં ! મજકુર કીતાબની મજલીસ નવમી પેજ ૧૪૧ માંથી મી૦ ઉનાવાળાએ લીધેલ ઉતારા પછી, તેજ મજલીસમાં પેજ ૧૪૨ માં (ઇમામે બીબી સકીનાના વાસ્તે ભલામણુ કીધી ત્યારે) બીબી ઝયનબ, બીબી કુલસુમ, અને બચ્ચાઓનું રોવું, તેમજ તેજ મજલીસમાં પેજ ૧૪૨ તથા ૧૪૩ માં અલી અસગરની શહાદત પછી તેઓની માનું ચીખો મારીને રોવું, અને તેઓને જોઇને

1920-02-20 -Dafae Mushkelat (67)

ઇમામનું પોતાનું બેતાબીથી એવા દરદની સાથે રોવું. કે જેથી સરવે મલાયકાઓ પણ રોવા લાગ્યા. એ વર્ણન ખુલ્લે ખુલ્લું વિસ્તારેલ છે. તે ઇનસાફની નજરથી જોવું જોઇએ ! ત્યાર પછી હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની શહાદત બાદ, એહલે બએતની બેકરારી કેટલી હદ સુધીની હતી તેના પ્રમાણો પણ મજકુર કિતાબમાં તપાસીએ—

૧ ઇમામનાં ઘોડાનું ખએમા તરફ આવવું, એહલે બએતની આહો-ફુગા, કોઇને તાબ ન હતી (પેજ ૧૫૪).

૨ એહલે બએતનું કએદી થઇ મએદાનમાંથી નીકળવું. જનાબે ઝએનબનું રોવું, ફરીયાદો કરવી, દોસ્તો અને દુશમનો સર્વનું તે જોઇને રોવું (પેજ ૧૬૨)

૩ શામના કએદખાનામાં બીબી સકીનાએ પોતાના પીદરે શરીફને સ્વપ્નામાં જોવા, ઝાર ઝાર રોઇને પોતાનું માથું ભોંયે પછાડવું, એહલે બએતનું રોવું (પેજ ૧૯૦)

૪ એહલે બએતનું મદીનામાં દાખલ થવું, મદીનાવાળાઓ (ઇમામ ઝએનુલ આબેદીનની મોજુદગીમાં) માતમ કર્યું, જમીન ઉપરે પછાડીઓ ખાધી, એહલે બએતની અજબ હાલત (પેજ ૧૮૧)

૫ હ૦ રસુલના રોઝા શરીફ ઉપરે એહલે બએતનું જવાના

1920-02-20 -Dafae Mushkelat (67)

ઉપરે પછાડીઓ ખાઇ, કબરે શરીફ ઉપર માથું રાખી રોવું. આ દીનામાં કીયામતનો શોર બરપા થએલ (પેજ ૧૮૨)

ઉપર મુજબની સાબેતીઓ એક ઉડતી નજર નાખતાં મળી આવે છે. જેનો ફકત સાર જણાવેલ છે. તદુપરાંત મજકુર કિતાબમાં પેજ ૧૪૨ થી (જ્યાંથી મી૦ ઉનાવાળાએ ઉતારો કરેલ છે ત્યાંથી) પેજ ૧૮૨ સુધી ઠેક ઠેકાણે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ઉપરે રોવા, માતમ કરવા વી૦ વી૦ ના ઘણા પ્રમાણો મજકુર કિતાબમાં મોજુદ છે. પણ લંબાણના ભયથી અત્રે તે સરવે આપી શકાતાં નથી (વધુ જીજ્ઞાસા ધરાવનાર વાંચકે મજકુર કીતાબ જોઇ જવા કૃપા કરવી !) હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની શહાદત વખતે કુલ્લે અવલીયા, અંબીયા, ફીરસ્તાઓ, જીન્નાતો, જાનવરો, પક્ષીઓ વી૦ વી૦ નું રુદન-કલ્પાંત કરવું પેજ ૧૫૩ માં એવી તો અસરકારક રીતે વર્ણવેલ છે કે, જે વાંચતાં હૃદય ચીરાઇ જાય છે. અને તેમાં અઝાદારીની રસ્મોને લગતાં સરવે ઇશારાઓ મોજુદ છે. ઉપરાંત ઇમામના ગમમાં પયગમ્બરોએ માથાં અને સર ખુલ્લાં કરીને રોવું (પેજ ૧૭૦). હ૦ રસુલ, હ૦ અલી, હ૦ હમઝાહ, હ૦ જાઅફર વી૦ નું હુસેન અ૦ ના સર ઉપરે માતમ કરવું. મ૦ શું ૫૦ હતું કરવું (પેજ ૧૭૧-૧૭૨). બીબી ફાતમા, ખદીજાહ, હવા, સારાહ, વી૦ નું ઇમામના સર ઉપરે કપડાં ફાડીને રોવું (પેજ ૧૭૩). વી૦ વી૦ ઘણી સાબેતીઓ મોજુદ છે. લંબાણના ભયથી અત્રે ટાંકતા નથી.

મજકુર કિતાબ 'રોઝતુશશોહદા' પંજતન પાક અ૦ ના અહવાલમાં છે તો હવે હ૦ રસુલ, બીબી ફાતમા, હ૦ અલી, તથા હ૦ ઇમામ હસન અ૦, એ રીતે ચારે બુઝુરગવારોની શહાલતના બ્યાનમાંથી પણ રોવું, માથા ખુલ્લા કરવાં, કપડા ફાડવા, માથા ઉપરે ખાક ઉડાડવી, માતમ કરવો, વી૦ વી૦ પ્રશારાઓ મળી આવે છે કે નહીં ? તે પણ જોઇ જવું જોઇએ ! જે વિષે ઉડતી નજર નાખતાં કેટલાક દાખલાઓ મળી આવતાં તેઓનો સંક્ષેપ્તમાં સાર—

૧ હ૦ રસુલે મસજીદમાંથી ચાબુક મંગાવ્યો ત્યારે બીબી ફાતમા અ૦ નું રોવું, (પેજ ૪)

૨ ઉક્કાશાએ (કિસાસ લેવા સારૂ) ચાબુક ઉપાડવો; અસહાબોનું રોવું. (પેજ ૪)

૩ ઇમામ હસન અને ઇમામ હુસેને ખ્વાબ જોવો; હ૦ રસુલે તાબ્બીર કહેવી કે તમો બેઉ મારા જનાઝાહ સાથે માથાં ખુલ્લાં કરીને રોતા રોતા ચાલશો !

૪ બીબી ફાતમાએ મલેકુલમૌતને ઘરમાં આવવાની રજા આપતી વખતે રોવુ. (પેજ ૬)

૫ ઇમામ હસન અને ઇમામ હુસેન અ૦ મે હ૦ રસુલના પગ ઉપર પડી, રોઇ રોઇ માથું રગડવું. (પેજ ૭)

૬ હ૦ રસુલ ઉપરે માતમ. (પેજ ૮)

૭ બીબી ફાતમાએ પોતાના પીદરે શરીફનાં ગમમાં આરામ છોડી દેવો. (પેજ ૮)

૮ બીબી ફાતેમાહની બીમારી, તે પોતાના વાલીદનાં ગમથી જ હતી. રાત્રી દીવસ રોતા હતા. (પેજ ૧૩)

૯ હ૦ અલી અ૦ નું બીબી ફાતેમાહથી પત્રામ સાંભળીને રોવું. (પેજ ૧૪)

૧૦ બીબી ફાતેમાહનાં ગમમાં ઓરતોએ માથા ઉપરેથી આ-હરો ઉતારીને ઝમીન ઉપરે માથા પછાડવા. (પેજ ૧૬)

૧૧ બીબી ફાતેમાહનાં ગમમાં હ૦ અલી અ૦ નું નાઅરો કરીને બેહોશ થવું. (પેજ ૧૬)

૧૨ હ૦ અલી અ૦ ના ગમમાં ઇમામ હસન અને ઇમામ હુસેન અ૦ મે પોતાનાં કપડા ફાડી માથાં ખુલ્લાં કરવાં. (પેજ ૨૨)

૧૩ હ૦ અલી અ૦ ની શહાદત વખતે માણસોનું ગીરેબાન ફાડી માથાં ઉપરે ખાક ઉડાવીને હ૦ ઇમામ હસન અ૦ પાસે આવવું. (પેજ ૨૪)

૧૪ ઇમામ હસન અ૦ ના ગમમાં ઇમામ હુસેન અ૦ નું રોવું. (પેજ ૩૪)

તદુપરાંત હજી પણ દલીલો મળી શકે તેમ છે, પણ ઇનસાફની નજરથી જોવા વાળા વાસ્તે એટલીજ દલીલો બસ છે ! અકલમંદને ઇશારો કાફી છે ! મજકુર કિતાબ આખી એવી દલીલોથી ભરેલી છે. છતાં મી૦ ઉનાવાલાને તેજ કીતાબમાંથી કોઇ દલીલ જોવામાં ન આવી અને જાહેરમા પુછવા નીકળ્યા એ અજબ જેવું છે ! જે વિષે વધુ કાંઇપણ ન લખતાં, તેનો તોલ કરવો પ્રિય વાંચકોની મુનસફી ઉપરેજ રહેવા દેવું વધુ યોગ્ય લાગે છે.

છેવટમાં મી૦ ઉનાવાલા તરફથી પોતાના પેમ્ફલેટના પુઠા ઉપરે જે " મસનવી ઉપરથી ઉપજતાં વિચારો " તરીકે એક કાવ્ય મુકેલ છે તે સબંધી ઉદ્દેશતાં કહીશું કે, મજકુર કાવ્યમાં જે વિચારો જણાવેલ છે તે સરવે મી૦ ઉનાવાલાનાં જાતી વિચારો જેવાજ છે. એટલે તે ઉપરે વધુ નહી લખતાં ફક્ત મી૦ ઉનાવાલાને એટલુંજ પુછીશું કે, મજકુર કાવ્યમાં એક ફકરામાં જણાવેલ છે કે—" છુટે જો કોઇ દેહથી રોવે કે ખુશી થાય " તો જે શખ્સ મર્ણ પામે (કએદના બંધનથી છુટે) તેને પોતાને તો એ સબંધમાં રોવાનું કે ખુશી થવાનું કાંઇ રહેતું નથી પણ પાછલ વાળાઓનાં સબંધમાં અગર મજકુર ફકરો લાગુ કરીએ તો થઇ શકે છે. તો હવે જોવાનું છે કે મનુષ્ય કુદરતી સ્વભાવ પ્રમાણે પોતાના સગા ઉપરે રોવે છે ? કે ખુશી થાય છે ? ખુશી થવું ઘણું મુશ્કીલ છે ! મી૦ ઉનાવાલા ! ખુદા ન કરેને આપણો કોઇ જવાન ફરજંદ કે જવાન ભાઇ મર્ણ પામે, તો શું આપણો

ખુશી થઇશું ? વિચારવાનું છે! ઉપરાંત ખુદા ન કરેને આપણા કોઇ લાગતા અથવા ઓળખીતાને ત્યાં કોઇ મર્ણ પામે તો દુન્યાનો ધારો છે કે, તેને દીલસોજીનાં વાક્યો કહે અથવા લખે તો શું આપણે તે વખતે એમ કહીશું અથવા લખીશું ? " કે અમો ઘણા ખુશી થયા છીએ કે, તમારો ફલાણો સગો જીસ્મની કએદના બંધનથી મુક્ત થયો છે ! " મી૦ ઉનાવાલા ! કાંઇક તો વીચારો ! !

મી૦ ઉનાવાલાએ ખુદા ઉપરે જે કાવ્ય લખી છે, તેના બદલે તેના મુકાબલે અમો છેવટમાં મજકુર ' રોઝતુશશોહદા ' કિતાબમાંથીજ હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ના છેવટના બોલો, જે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ મે પોતાના ફરઝંદ હ૦ ઇમામ ઝએનુલઆબેદીન અ૦ ને વસીયત વખતે ફરમાવેલ તે ટાંકીશું, કે જેથી મી૦ ઉનાવાલાના મતને વધુ વજન આપવું ? કે હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ના બોલોને વધુ માનવંતા સમજવા ? તે વાંચકો સ્હેજે સમજી જશે. (મજકુર બોલોમાં એટલે સુધી છે કે, ઇમામે ફરમાવ્યું છે કે, મારા ઉપરે રોવા વાલા અથવા કોઇને રડાવવા વાલા ઉપરે દોજખની આંચ હરામ છે, અને તેના વગર હું જન્નતમાં ન જઇશ. વી૦ વી૦)

છેવટે આ એ લખાણ સમાપ્ત કરતાં પહેલાં, હું મી૦ ઉનાવાલા તેમજ ' ઇસમાઇલી સાહિત્ય ઉત્તેજક મંડળ " ના માનવંતા મેમ્બરોને નમ્ર અરજ ગુજારીશ કે; નામદાર આગાખાન સાહ

હસનઅલી સાહેબ તથા નામદાર આગાખાન શાહ અલીશાહ સાહેબ, બેઉ સાહેબો શું અઝાદારીની રસમો પાળતા નહોતા ? અને તેની સાબીતીઓ શું તમારા કાને નથી પહોંચી ? તે વિષે તમો શું જણાવો છો ? અગર તમો નામદારોમાંથી કોઇએ પોતાની નજરે મજકુર સાહેબોને અઝાદારી કરતાં ન જોયા હોય; તો આગા હસનઅલીશાહ સાહેબના જમાનાના માણસો તો વખતે થોડા મળી શકશે; પણ બીજા આગાખાન સાહેબનાં વખતનાં ઘણા માણસો હજુન મોજુદ હશે. તેઓમાંથી કોઇને પુછી જોશો કે ? મારા માનવંતા સાહેબો ! તમો શીઆહ મઝહબને લગતા એક ફીરકાના છો જેથી હ૦ ઇમામ હુસેન અ૦ ની અઝાદારી અને યાદગીરી બંધ કરાવવાના પ્રયાસમાં ન ઉતરશો, એવી અપીલ આપની સેવામાં ગુજારી આજે વિષય ખત્મ કરીએ.

સમાપ્ત.

હ૦ ઈમામ હુસેન અ૦ ની વસીય્યત— ઇમામ ઝએનુલઆબેદીન પ્રત્યે.

(રોજતુશશોહદા મજલીસ ૯ મી પેજ ૧૪૮–૧૪૯)

ખલાસી પાકે જબ ઇસ કરબલા સું
તું પહોંચેગા મદીને ઓર નજફકું
મદીનેમેં મેરે જીતને હુએ યારાં
નજફમેં હુએ મેરે જો દોસ્તદારાં
સલામ ઉન સબકો પોંહચાના યેહ મેરા
ગમ ઉસકે કાનમેં બાના યેહ મેરા
ભી ઉનકો બોલ યું મેરે પીદરને
કહા હુએ જબ લગાથા વોહ સુઅરને
દેખેંગે જબ મુસીબત ઓર બલા તુમ
હોવેંગે કહીં ગમમેં મુબ્તીલા તુમ
મેરી તો ગમ ગરીબી યાદ કરના
યેહ સઅલુમીકો મેરે ના બીસરના

ભુખા પ્યાસા મેં દુન્યાસું ચલાહું
જલા દીલ પ્યાસમેં લે તલમલાહું

તમન્નામે ખુન યા પાની ખુનકતર
હોવે જીસવકત તુમના કો મયસ્સર

મુજહે ઉસવક્ત ખ્યાને તુમ કરો યાદ
અછેતા રૂહ મેરી તુમસેતી શાદ

દેખેંગે કુરતઓ મઝલુમકો જબ
મેરે તુમ યાદ કરના કતલકો તબ

ભી મેરે બોલ તું યેહ સખ્તીયાંકો
હવાનારાંને વોહ આખર ઝમાંકો

મેરા દિન રાત તુમ સબ યાદ કર ગમ
કરો અપના ગલા કર દિલ નેઅન નમ

જો કો મુજપર રોવેગા યા રૂલાવે
અપસકો જોર સું રોનેમેં લાવે

કરમ લે હશ્રમેં ઉસપર કરૂંગા
કદમ ઉસ બિન ન જન્નતમેં ધરૂંગા

જો કો મુજપર રોવેગા દિલમેં રખ સાંચ
હોવેંગી ઉસપે દોઝખકી હરામ આંચ.

1920-02-20 -Dafae Mushkelat (67)

વાતેજીને જવાબો.

હકીકતી આઇનો—મી૦ વરતેજીની ઝટકા તથા ફટકા નામની ઇસ્લામ વિરૂધ્ધના લખાણોની ચોપડીનો હુજ્જતી દલીલો સાથનો તથા તેમની રૂપરેખા દેખાડનારો સજ્જડ તથા સંખ્યાબંધ મુર્દા દીલોને સજીવન કરનારો જવાબ કીમત બાર આના

આફતાબે હીદાયત—(યાને કીલવાના સવાલ જવાબ) મી૦ વરતેજીએ દીક્ષા ખાતે ત્રણ ખોજા આસામીઓએ આગા સાહેબને મઝહબી સવાલો પુછેલા, તેના ખંડનમાં હાજર ઇમામની હીદાયત નામે પોતાનાજ પગમાં કુહાડો મારનારી ચોપડી છપાવી તેનો જવાબ સતાવાર દલીલો સાથે તેમની પોલ ખોલી ખોજાઓને હિદાયતનો આફતાબ દેખાડયો છે. કીમત ચાર આના.

ઇમામ કેવો જોઇએ ?—સાચા તથા ખોટા ઇમામો તથા પીરોની કસોટીની દલીલો તથા તેમના રંગઢંગના કમકમાટી ભર્યા હેવાલો તથા મી૦ વરતેજીના કોણ કહે છે રાંપીનો ઘા ! જેવા લખાણનો સજ્જડ જવાબ કીમત ચાર આના.

વરતેજીને ત્રેપન સવાલો—મી૦ " જીમ " નામના લેખક મી૦ વરતેજીના તેમના મઝહબી આચાર વિચારનું પોઝીશન સાફ કરવાને ત્રેપન સવાલો પુછેલા છે. વકફ છે કીમત કાંઇ નહીં.

લખો—' નુરે હિદાયત " ઓફીસ
અમરેલી—કાઠીયાવાડ.

નુરે હીદાયત.

" નુરે હીદાયત " નામનું માસિક ચોપાન્નું આજ ચાર વર્ષ થયાં ઘણી આબો તાબ સાથે દર અંગ્રેજી મહિનાની પહેલી તારીખે બહાર પડે છે જેમાં ઇસલામની ખરી ખુબીઓ બતાવી બેદીનીની સખ્ત ઝાટકણી કાઢવામાં આવે છે. ઉપરાંત સાંસારીક કેળવણી મ. કેના ઉમદા લેખો આપી કોમને આગળ વધારવાને ઉશકેરવામાં આવે છે ખોજાઓ તથા મોમિન કોમની દીની તથા દુન્યવી સુધારણા માટે ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવે છે રોયલ આઠ પેજી પાંચ ફાર્મનું છતાં લવાજમ માત્ર રૂ. ૨ પોસ્ટેજ સાથે શ્રીમંતો પાસેથી રૂા. ૫) પહેલા બીજા તથા ત્રીજા વર્ષની પાકી બાઇન્ડીંગની ફાઇલોના દરેકના રૂા. ૫ પોસ્ટેજ ચાર આના.

એદલજી ધનજી કાઆ

અધિપતિ " નુરે હીદાયત "

અમરેલી—કાઠીયાવાડ

વકફ અને વિનંતિ.

આ પુસ્તકની ૫૦૦ પ્રતો પ્રસ્તાવનામાં જણા-વેલા આસામીઓ તરફથી વકફ કરવામાં આવી છે અને તે આપના મુબારક હાથમાં એવા પવિત્ર આશયથી મુકવામાં આવી છે કે, પ્રથમ તો આપ તેને જોવાવાળી આંખોથી જુઓ સાંભળનારા કાનોથી સાંભળો અને વિચારવાળા અંતઃકરણથી વિચારો અને ત્યારબાદ જો આપ અસ્નાઅશરી હોતો તેને કોઇ પણ સજ્જન આગાખાની બંધુને આપો, કે જેથી તે બીરાદર પણ તેને તેવીજ દ્રષ્ટિથી જુએ, તેવાજ કાનોથી સાંભળે અને તેવાજ અંતઃકરણથી વિચારે અને સત્યાસત્યનો તોલ કરે અને તેમ કરી લખનાર, છપાવનાર તથા વકફ કરનારનો હેતુ બર લાવે. ઇલાહી આમીન.

લી૦ સેવક.

એદલજી ધનજી કાબા.